

CATALOGUL
DOCUMENTELOR MOLDOVE-
NEŞTI
DIN
ARHIVA ISTORICĂ CENTRALĂ
A STATULUI * vol. III,
1653—1675, 692 p.,
Bucureşti, 1968

Continuind activitățile pe linia valorificării izvoarelor documentare ale istoriei patriei, Directiva generală a Arhivelor Statului a publicat, alături de alte instrumente de informare științifică, Catalogul documentelor moldovenesti, vol. III, care evidențiază tematic 2518 rezumate, reșete și mentiuni de pe diferite documente din perioada anilor 1653—1675.

Din multitudinea de probleme care largesc baza documentară a cunoașterii istoriei acestelui perioadă, menționăm o serie de aspecte privind măriile și căile prin care tărânimile erau depozitate de pămînt în scopul extinderii domeniilor feudale; forme de exploatare a tărânimii; aspecte ale luptei de clasă (fuga de pe moșii sau răscăcole); incenputurile reglementării obligațiilor de clasă; acțiuni pentru răscumpărarea din robie cu urmare a răboiaierilor și incursiunilor oștilor străine; dezvoltarea învățământului; relații cu țările vecine.

Aceste informații documentare, cu punctele de vedere pe care le impun, permit să se tragă o serie de concluzii cu privire la situația economică, socială și politică a economiei țărilor române, prin eforturile clasei dominante de a consolida legarea de gheie în condițiile unei ascuțite lupte a tărânimii.

Volumul aduce o contribuție însemnată și la studierea științelor auxiliare ale istoriei, documentele prezente continând aspecte variate și mai puțin studiate care ridică specialistului probleme de paleografie, de cronologie, de sigilografie și mai ales de diplomatică.

Sunt semnificative în acest sens datele privind generalizarea folosirii limbii române în cancelaria domnească precum și acele documente care aduc recificări la lista cronologică a domnilor. Din acest motiv, documentele editate în diferite publicații sub date greșite au fost redate cu date reale.

La determinarea diplomatică a documentelor rezumate s-au prezentat și titluri de sigilli ale fiecărui voievod, din cele mai bune păstrate.

* Colectivul redacțional: Regleanau Mihail, Duca Doina, Vasilescu Veronica, Negulescu Constanța și Crivăț Cornelia.

Ca orice instrument de informare științifică, Catalogul, alcătuit după criteriul topografic și cronologic, cuprinde un aparat științific care orientează operația de cercetător în conținutul materialelor documentare, având: introducere, lista prescurtărilor, bibliografia publicațiilor citate în volum, lista cronologică a logofeticilor, lista cronologică a grămăticilor cu datele extreme, lista documentelor cu datele recificate, tabla de corespondență a cotelor de fonduri, indicii de nume și de lucruri, facsimile, precum și tabla de materii.

Oportunitățile prin izvoarele documentare care sunt puse în circulație științifică, ca și prin problemele pe care le ridică, lucrarea îmbogățește patrimoniul informațional al istoriei patriei.

EMILIA POȘTĂRITĂ

PUBLICAȚII ALE MUZEULUI
DANEZ DE ETNOGRAFIE ȘI
ALE MUZEULUI ÎN AER
LIBER DE LA SØRENSEN

Dansk Folkemuseum — Muzeul danez de etnografie și Frilandsmuseet — Muzeul în aer liber de la Sørensen — Danemarca publică în comun volume cu articole privind istoricul mișcării muzeale daneze și activitățile multiple ale acestor două muzeu de mare prestigiu internațional. Deoarece trei articole din volumul pe anul 1966 interesează și pe etnografi români prin problemele tratate, le vom prezenta în cele ce urmează.

Peter Michelsen se oprește pe larg asupra Originii și scopului muzeului în aer liber¹. Analizând factorii care au dus către sfîrșitul sec. al XIX-lea în înființarea muzeelor în aer liber, autorul arată că reorganizarea agriculturii daneze, ca și creșterea importantei politice a tărânimii în a doua jumătate a secolului trecut, au jucat un rol hotăritor în trezirea interesului public față de cultura populară, la aceasta contribuind în mare măsură și prezenta în cadrul expozițiilor generale, a unui sector de obiecte etnografice².

După primele construcții tărânești transferate la Bygdøy — Norvegia, în 1881 și înființarea muzeului Skansen — Suedia, în 1891, se deschide în 1901 Muzeul danez în aer liber de la Sørensen.

¹ P. Michelsen — The origin and aim of the open-air Museum.

² Bernhardt Olsen, fondatorul Muzeului danez în aer liber, consideră aceste expoziții ca „adevaratul invor al muzeelor în aer liber”.

Situat în apropiere de Copenhaga, muzeul ocupa astfel un teren cu vaste posibilități de extindere (azi 90 ha) și se află de asemenea în vecinătatea Muzeului de agricultură, cu care va colabora.

De la cele 4 construcții inițiale s-a ajuns curând la 38 de unități, reprezentative pentru toate regiunile Danemarci. Așezat inițial în sir, mai târziu au fost ampliate după criterii științifice (geografic, social, cronologic).

Deoarece în insulă și în partea de est a Jutlandiei, fermele sunt grupate în sat, iar în Jutlandia centrală, de nord și de vest sunt risipite, s-a păstrat aceeași aşezare și în muzeu, încercându-se să se reconstrui și peisajul înconjurător respectiv, cu caracteristici săse fizice, de floră și chiar de faună (specii anumite de plante sau animale).

Deosebirile în sistemul de construcție sau de încălzire, în materialele folosite (cărămida în Danemarca de sud-vest, cheverea în restul țării), în organizarea interiorului, au fost respectate zonale. S-a tinut seama și de factorul social și economic în selecția unităților, în muzeu aducindu-se case de fermieri, de mici agricultori, muncitori agricoli, meșteșugari rurali, pescari, marinari, ca și casa unui morar bogat (repräsentant) din nivel social mai ridicat).

Pentru a putea reda cit mai veridic epoca anterioară industrializării, caracterizată prin economie casnică închisă și prezintând trăsături originale de cultură și artă populară nealterate încă, s-a adus construcții din cele mai vechi ca dată, din sec. al XVIII-lea sau din prima jumătate a sec. al XIX-lea și cu adevărat caracteristice, excludindu-se excepțiile sau clădirile istorice. Ghospodăriile alesă au fost utilizate ca un inventar cit mai adevarat epocii respective.

Referindu-se la activitățile și tehnici actuale ale muzeului în aer liber, P. Michelsen arată că acestea se îndreaptă spre depășirea construcțiilor ce merită să fie conservate în muzeu sau „in situ”, spre cercetarea și valorificarea rezultatelor obținute pe teren, ca și spre sprijinirea valorii educativ-recreative a expoziției. Materialul adunat — fise de teren, fotografii, desene, servesc pentru studiu atât specialiștilor muzeului cit și cercetătorilor din afară, fiind utilizat de asemenea pentru cursurile de etnografie de la universitate sau care sunt predăte anual profesorilor de liceu în cadrul muzeului. Artiști, arhitecți, decoratori, studenți la arte plastice vin foarte de la Sørensen pentru a studia sau a găsi noi surse de inspirație.

Muzeul danez în aer liber a devenit un asemenea centru important de studiu datorită strădanielor mai multor generații de specialiști, astfel că muzeul poate oferi astăzi o vedere de ansamblu atotcuprinzătoare asupra culturii populare daneze din sec. XVIII—XIX.

Cercetarea vechilor clădiri rurale¹, un alt articol al lui Peter Michelisen, ne informează asupra campaniilor întreprinse în Danemarca pentru studierea vechii arhitecturi rurale. Începute la sfârșitul secolului trecut, aceste cercetări se amplifică între 1944-1960, concretizându-se, pe lîngă apariția unor lucrări valoroase, printr-o realizare cu totul deosebită și aproape unică (înregistrarea completă și pe baza științifice a tuturor construcțiilor rurale datând din sec. al XVIII-lea și din prima jumătate a sec. al XIX-lea). În același timp s-au notat și construcții de date mai recentă (sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea), dar nu în mod sistematic și exhaustiv, urmând însă să formeze obiectul unei campanii viitoare. Asemenea inventarizări nu s-au făcut, din păcate, decât în terile nordice, deși într-o tară ca România, cu o arhitectură populară în lemn așa de valoroasă, ar fi extrem de necesare.

Munca de teren a constat în efectuarea de numeroase planuri și desene, fotografii, rapoarte, foarte minuțiose realizate. Totuși s-a lăsat la scară — planuri generale de ansamblu, grănduri, secțiuni, relevări, pe care s-au notat forma clădirii, împărțirea camerelor, dependințele ca și reconstrucțiile ulterioare. Fotografiile au cuprins atât ansamblul arhitectural cît și detaliile cele mai importante. Pe lîngă acestea, cercetătorul respectiv a întocmit și descrierii amănunte.

S-a putut studia astfel relațile între tipurile specifice de construcții și structura socială a populației rurale, ca și influențele vîstiei culte, urbane. De asemenea s-au stabilit variațiile regionale în împărțirea interioară a clădirilor și în metodele de construcție și s-a dat o bază pentru o cronologie absolută și relativă (prin date și inscripții descoperite pe bârne, comparări etc., apelindu-se uneori și la săpăturile arheologice). Cele mai reușite exemplare au fost transferate la Sørgenfri și în altă muzeu în aer liber sau conservate "in situ", de fapt soluția ideală, deoarece astfel se păstrează armonia cu peisajul înconjurător.

Materialul imens colectat pînă acum are o valoare deosebită pentru studiile privind vechea arhitectură rurală daneză.

Transferarea vechilor construcții a trătat cu competență de Fr. Kirk și B. Stoklund, accentuindu-se importanța numeroselor probleme legate de această operă.

Faptul că o clădire a fost adaptată în timp nevoilor mai multor generații și părțile sale aparținând două teorii privind transferarea sa în muzeu:

— să se restaurzeze cît mai apropiat posibil de înfățișarea inițială;

¹ Peter Michelisen — *Investigation of old rural buildings*.

* prof. Kirk și Bjarne Stoklund — *Moving old buildings*.

— să rămînă așa cum se găsea în momentul depistării, cu toate schimbările suferite.

Prima teorie s-a aplicat și la Sørgenfri în 1961, mai tîrziu însă clădirile au fost aduse în muzeu așa cum se aflau pe teren, cu patina anilor și urmele de locuire și folosire vizibile în construcție, mobila, unele etc.

Ca și la începuturile altor muzeze în aer liber, s-au făcut și aici unele greșeli — piese de lemn originale înlocuite cu altele confectionate ad-hoc, schițe sumare la demontare, lipsa măsurilor de conservare etc. Curând însă, printr-o sporire a corpului de specialiști și o îmbogățire a experienței muzeografice, se trece la o reorganizare a muzeului respectiv — a muncii științifice.

Inainte de demontarea unei construcții, se studiază toate sursele documentare — registre de biserici, arhive, publicații ca și traditii locale. După aceea se fac măsurători detaliante, ridicări în plan, nivelamente ca și un plan general. Se aplică sistemul tridimensional de coordonate pentru măsurarea clădirilor. Pe planuri se trece și dimensiunile fatadelor și peretilor despărțitori ca și detaliile importante din interior: sobe, cuptoare, piese de mobilier încastrate în zid sau podea.

Diferitele faze ale demontării sunt fotografiate și ampieu descrise în rapoartele specialiștilor. Fiecare parte a clădirii este notată cu numere trecute și pe plan. Cind se demontează clădirea, se urmărește adasourile și schimbările survenite în timp. Uneori se fac și săpături arheologice după transferul clădirii, pentru a surprinde fazele mai vechi ale construcției.

In muzeu, lemnul este tratat contra agentilor distrugători, iar părțile lipsă sau prea distruse sunt înlocuite cu piese de rezervă sau noi. Clădirile se reconstruiesc cu orientare inițială, acordindu-se grijă pentru încadrarea lor în peisajul respectiv. Fundațiile se fac din ciment și se acoperă apoi cu cele originale de piatră.

La locul ales se restabilesc toate coordonatele planului general de măsurători, și, cu ajutorul meșterilor locali sălătri de cel permanent al muzeului, se trece la reconstituirea exactă a clădirii.

Documentația amplă tehnică-științifică și măsurările muzeografice luate de specialiști danezi la demontarea sau la reconstruirea în muzeu a unităților alesă, își găsesc corespondentul și la noi în țară, fiind aplicate cu rezultate bune de către muzeografi români².

V. BUȘILĂ

² B. Zdenciu, dr. I. Vlăduțiu, P. Petrescu, *Unele probleme privind metoda și tehnica de transferare a unităților de pe teren în muzeu, comunicare la Simpozionul "Organizarea muzeului etnografic în aer liber — principii și metode"*, București, 7-15 septembrie 1966.

PARCUL NAȚIONAL DE LA PLITVIČKA (R.S.F. IUGOSLAVIA)

Una din curiozitățile carstului clasice din R. S. F. Iugoslavia este rîul Korana, unic în lume prin faptul că în zona izvoarelor formează 16 lacuri de diverse mărimi, legate între ele prin cascadă.

În a doua săptămână a unei călătorii de studii pe care am întreprins-o în țara vecină am poposit, la statul și indicatiile colegilor speologi de la Postojna, în zona acestor lacuri, părăsind pentru cîteva zile regiunea carstică a coastelor dalmata.

Fenomenul carstic al lacurilor de la Plitvička se intinde între versanții munților Mala Kapela și Lička Plješivica. Văile suprapuse în terase, într-o aşezare conditionată de tectonică și constituție geologică definită, constă din dolomiti de vîrstă jurasică și calcar cretacic.

In timp ce lacurile superioare sunt dispuse pe o bază dolomită, cu malurile ușor inclinate și înconjurate de paduri, lacurile inferioare sunt formate într-un veritabil canion calcaros. Lipsă, în parte, a vegetației, înaltii pereti calcaroși, existente unor pesteri și ponoare, numeroasele cascade concretionate, caracterizează fenomenul particular și unic al lacurilor inferioare de la Plitvička.

Diferența de altitudine dintre lacul cel mai înalt și ultimul lac este de 134 m, în timp ce lungimea totală nu ajunge decât la 8,3 km.

In decursul timpurilor, apele acestor lacuri au fărimitat și dizolvat stîncă. Din sedimentele unei acțiuni atîții de indelungate, ajutată de tăcătu cooperare a unor anumite varietăți de alge și mușchi, mai ales desedusel căderilor de apă și de-a lungul peretilor abrupti, a luat naștere o rocă usoară și poroasă numită travertin. Din ea s-au format nenumăratele bariere de lacuri, perdele de piatră și baldachine, cataracte, canale și alte formațiuni. Procesul permanent de incrustare a algelor și mușchilor a determinat formarea barajelor concretionate și a lacurilor separate precum și prezenta unui mare număr de cascade. Barajele concretionate au devenit din ce în ce mai înalte iar profunzimea lacurilor a crescut pe măsură ce barajele se ridicau. Aceasta este misterul acumulării așa de considerabile de apă în lacurile de la Plitvička, situate într-o zonă carstică. Travertinul fiind o piatră vie și adică în continuă transformare, procesul de incrustare și depunere se continuă și în prezent. Sedimentele de travertin se depun continuu pe fundul și părțile laterale ale lacurilor învelind în același timp cu un strat albicioz orice obiect seufundat în apă.